

Kohtuasi C-520/20

Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1

Saabumise kuupäev:

16. oktoober 2020

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Administrativen sad Silistra (Bulgaaria)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

14. oktoober 2020

Hagejad:

DB

LY

Kostja:

Nachalnik na Rayonno upravlenie Silistra pri Oblastna direktsia na Ministerstvo na vatreshnite raboti

Põhikohtuasja ese

Menetlus, milles vaidlustatakse Bulgaaria seaduse siseministeeriumi kohta (Zakon za ministerstvoto na vatreshnite raboti, edaspidi „ZMVR“) artikli 84 lõikele 8 vastava korralduse anda välja mootorsõiduk, mille kohta on avaldatud hoiatusteade teise põlvkonna Schengeni infosüsteemis (SIS II) ja mille väljaandmist on taotletud kirjalikult, õiguspärasus

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

Nõukogu 12. juuni 2007. aasta otsuse 2007/533/JSK, mis käsitleb teise põlvkonna Schengeni infosüsteemi (SIS II) loomist, toimimist ja kasutamist, artikli 39 lõike 3 tõlgendus. Eelotsusetaotlus esitatakse ELTL artikli 267 alusel.

Eelotsuse küsimus

Kas nõukogu 12. juuni 2007. aasta otsuse 2007/533/JSK, mis käsitleb teise põlvkonna Schengeni infosüsteemi (SIS II) loomist, toimimist ja kasutamist, artiklit 39 ja eelkõige artikli 39 lõiget 3 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid ja halduspraktika, mille kohaselt pädev ametiasutus võib ja peab täitmisest keelduma, kui esineb alus eeldada, et SIS II-te kantud hoiatusteade ei ole kooskõlas selle registreerimise ja nimetatud otsuse artikli 38 lõikes 1 sätestatud eesmärkidega?

Liidu õigus

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. detsembri 2006. aasta määruse (EÜ) nr 1987/2006, mis käsitleb teise põlvkonna Schengeni infosüsteemi (SIS II) loomist, toimimist ja kasutamist, põhjendus 5, artiklid 1, 2, 52

Nõukogu 12. juuni 2007. aasta otsuse 2007/533/JSK, mis käsitleb teise põlvkonna Schengeni infosüsteemi (SIS II) loomist, toimimist ja kasutamist, artiklid 1, 2, 36, 38, 39, 49

Riigisisene õigus

Bulgaaria seadus siseministeeriumi kohta (Zakon za Ministerstvoto na vatreshnite raboti, edaspidi „ZMVR“) artiklid 84, 120, 121, 122 ja 123

Määruse nr 81213-465 Bulgaaria Vabariigi riikliku Schengeni infosüsteemi korralduse ja toimimise kohta (Naredba Nr. 81213-465 za organizatsiata i funktsioniraneto na Natsionalnata Shengenska informatsionna sistema na Republika Bulgaria) artiklid 3 ja 7

Põhikohtuasja faktiliste asjaolude ja menetluse lühikokkuvõte

- 1 Hageja, DB omandas 6. märtsil 2017 Varnas (Bulgaaria) Varnast pärit AB-lt mootorsõiduki notariaalselt kinnitatud allkirjadega kirjaliku ostulepingu alusel ja vastavalt liiklusseaduse (Zakon za dvizhenieto po patishtata) artikli 144 lõikele 2. 7. märtsil 2017 registreeriti sõiduk Silistra siseministeeriumi piirkondliku direktoraadi liikluspoliitsei osakonnas ning sellele väljastati registreerimismärk. Enne ostu esitati võimalikud päringud riiklikesse registritesse asja koormatuse kohta ja pädevad asutused tegid registreerimise käigus asjakohased päringud, täpsemalt selle kohta, kas auto suhtes on riigis antud hoiatusteade seoses kriminaalmenetlusega, ning tegid päringud Interpoli andmebaasides ja Schengeni infosüsteemis. Sõiduki omandasid abikaasad ühisvarana. Vastavad maksud, kohustuslikud kindlustusmaksed ja muud tasud on tasutud.
- 2 Norra riiklikus Schengeni infosüsteemi (edaspidi „N. SIS“) sisestati ja selles registreeriti 24. mail 2017 hoiatusteade, mille puhul otsimise põhjuseks märgiti

„asi – varastatud, ebaseaduslikult omastatud või kaotatud“ ja sõiduk oli ka kerenumbri kaudu korrakohaselt individualiseeritud.

- 3 Silistra (Bulgaaria) ühes parklas märkas politseiinspektor 26. mail 2017 sõidukit, mis kandis Bulgaaria registreerimismärki ning oli registreeritud DB nimele. Automatiseeritud infosüsteemi „Uurimistegevus“ – N. SIS II tehtud päringu kaudu tehti kindlaks, et kerenumber kattus täies ulatuses otsitava sõiduki omaga, mille kohta oli Norras väljastatud hoiatusteade. Rayonno upravlenie na politsiata – Silistra (Silistra piirkonna politseiamet, Bulgaaria) arestis vaidlusaluse sõiduki hagejalt DB koos registreerimistunnistuse osaga 2 vastavalt ZMVR artikli 84 lõikele 3.
- 4 Täideti vorm 38 (sõiduk), mida kasutatakse SIRENE bürooga andmete vahetamiseks, kui tuvastatakse kokkulangevusasja puhul, mida otsitakse arestimiseks või kriminaalmenetluses tõendina kasutamiseks, ning esitati see viivitamatult siseministeeriumi direktoraadi rahvusvahelise operatiivse koostöö osakonnale „SIRENE“.
- 5 Toimus andmevahetus Norra SIRENE bürooga ning Silistra piirkondliku politsei ameti juht andis vaidlusaluse korralduse asjade väljaandmiseks. Asjad arestiti ning fikseeriti arestimise protokollis. Korralduse põhjendustest nähtub, et Norra SIRENE büroo esitas hoiatusteade kõnealuse sõiduki kohta seoses kelmuse /omastamise kuriteoga, mis pandi toime 23. detsembril 2014 Hordaland'is (Norra) ja mille kohta esitati Oslo politseile avaldus 20. märtsil 2017.
- 6 Äriühing SANTANDER CONSUMER BANK (Norra) teatas, et on huvitatud sõiduki väljaandmisest ning volitas ettevõtet LINDORFF AS (Norra), kellel oli esindaja Bulgaarias, „Plam“ EOOD, mille põhikirjajärgne asukoht oli Dobrich'is ja mida esindas tegevjuht CD, asja vastu võtma.
- 7 „Plam“ EOOD (Dobrich) tegevjuht CD esitas 6. juunil 2017 taotluse kostjast ametiasutusele meetmete võtmiseks sõiduki üleandmiseks. Politseiasutus esitas siseministeeriumi direktoraadi „Rahvusvaheline operatiivne koostöö“ direktorile Sofias vormikohase taotluse edastada vormikohane taotlus asja väljaandmiseks riigi poolt, kes selle hoiatusteade väljastas. 4. juulil 2017 anti kõnealune sõiduk protokolliga CD-le üle.
- 8 Varna piirkondlikus prokuratuuris alustati DB esitatud kuriteoteade alusel kohtute seaduse (Zakon za sadebnata vlast) artikli 145 lõike 1 punkti 3 kohaselt uurimist sõiduki müüja AB suhtes. Kuni kohtuistungil lõpuni põhikohtuasjas ei olnud selge, kas on toime pandud süütegu.
- 9 Hagejad esitasid 13. augustil 2019 pädevale politseiasutusele taotluse sõiduki viivitamatuks väljaandmiseks, kuna tuginedes ZMVR artikli 84 lõikele 9 olid nad seisukohal, et sõiduki arestimine leidis aset sunniviisiliselt ja algusest peale ilma faktilise ja õigusliku aluseta. Nad vaidlustasid taotluse rahuldamata jätmise Administrativen sad Silistras (Silistra halduskohus), kus algatati halduskohtumenetlus. See on peatatud kuni põhikohtuasjas otsuse tegemiseni.

- 10 Hagejad püüdsid esitada üldkohtutes hagi „Santander Consumer Bank“ AS'i (Norra) vastu, esitades alternatiivsed tsiviilõiguslikud nõuded omandiseaduse (Zakon za sobstvenostta) artikli 108 alusel (asjaõiguslik hagi) ja võlasuhete ja lepingute seaduse (Zakon za zadalzheniata i dogovorite) artikli 57 lõike 2 alusel (vaidlusaluse sõiduki sundvõõrandamine, kadumine jne). Okrazhen sad Silistra's (Silistra regionaalne kohus) algatatud tsiviilkohtumenetlus siiski peatati, sest Bulgaaria kohtul puudub pädevus kontrollida ja otsustada tema menetluses oleva vaidluse üle.
- 11 Käesoleval juhul vaidlustavad hagejad eelotsusetaotluse esitanud kohtus vaidlusaluse korralduse nendelt arestitud sõiduki väljaandmiseks Norrale. Norra Kuningriigi Hordalandi regionaalpolitsei asja materjalide juurde esitatud 20. märtsi 2017. aasta teatest ja rahvusvahelisest otsingust mootorsõiduki „VOLKSWAGEN“ kohta, mis on kõnealuse hoiatusteate aluseks N.SIS II-s sõiduki väljaandmiseks, tuleneb, et Bulgaaria kodanik EF allkirjastas 23. detsembril 2014 Santander Consumer Bank ASis krediidilepingu laenu võtmiseks, et finantseerida sõiduauto „Volkswagen Passat“ 2014. aasta mudeli ostu. Leping sõlmiti ja maksekavas lepiti kokku. 23. detsembril 2014 väljastati lihtvekslid ning 06. jaanuaril 2015 kanti maksekava (laenu tagasimaksmine) kinnistusraamatusse sisse. Laenu summa on 421 840 Norra krooni, seejuures rakendati võlgniku suhtes sundtäitemeetmeid võlgnevuses oleva summa 213 679 Norra krooni tasumiseks. Santander-Banki selgitusest „Laenu [...] lõpetamise ja omanditõendi“ kohta tuleneb, et viimane makse tehti 26. veebruaril 2016. Alates 2016. aasta maikuust peatas võlgnik laenu tagasimaksmise ning pank edastas toimiku Lindorff AS'ile nõude sissenõudmiseks. 13. mail 2016 edastati nõue tasuda [võlg] vabatahtlikult ning teade sundtäitmise kohta. Võlgnik teatas ettevõttele, et sõiduk asub Bulgaarias. Tasumata summa suurus määrati kindlaks ja esitati rida kahtlusi seoses võimaliku süüteo toimepanemisega. Väljendati kahtlusi, et aset on leidnud karistusseadustiku rikkumine. Seetõttu esitati politseile taotlus rahvusvahelise otsingu tegemiseks Schengeni, Interpoli ja Autosys jt süsteemide ja võimaluste kaudu. Väljendati valmidust esitada tsiviilhagi seoses võimaliku kriminaalmenetlusega, kusjuures advokaat allkirjastas dokumendi, mille volitatud isik, EOOD „Plam“ (Dobrich), kelle valduses kõnealune sõiduk tegelikult on, esitas põhikohtuasjas. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu käsitluse kohaselt on siin tegemist tüüpiliste eraõiguslike suhetega Norra panga ja tema kliendi/laenuvõtja vahel, kuid süütegude toimepanemise kohta väljendatud kahtlused ei ole leidnud kinnitust menetluses ei uurimisasutuste ega prokuratuuri materjalide alusel. Hageja sõiduki müüja ei ole isik EF, kes võttis Norra pangalt laenu ja kes lõpetas laenu tagasimaksmise, vaid Bulgaarias nõuetekohaselt registreeritud omanik. Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et järeldust, nagu oleks tegemist tsiviilõigusliku suhtega seoses probleemse laenuga, mitte kriminaalmenetlusega, toetab ka asjaolu, et sama volitatud esindaja Bulgaarias, nimelt „Plam“ EOOD (Dobrich), kelle tegevus vastab „inkassotegevusele“ eraisikute võlgnevuste sissenõudmiseks, otsis ka teistes sarnastes menetlustes sõidukeid, mis anti välja krediidasutustele erinevates riikides (mh Norras, Islandil, Belgias).

- 12 Menetluse käigus kutsus eelotsusetaotluse esitanud kohus kostjat üles esitama Norra politseiasutuste ametliku vastuse küsimustele, kas Norras on algatatud kriminaalmenetlus seoses kõnealuse sõidukiga; millal ja millise süüteoga seoses see algatati ning millises etapis see praegu on. Kohtuistungil esitati siseministeeriumi direktoraadi „Rahvusvaheline operatiivne koostöö“ osakonna „SIRENE“ kiri, millest nähtub, et „toimik suleti ja uurimine lõpetati 10. juulil 2017, sest sõiduk oli üles leitud ja Norrasse tagasi toimetatud“.

Põhikohtuasja poolte peamised argumendid

- 13 Hagejad väidavad, et politseiasutus tegutses siin kohtuna ja tegi otsuse asjaõigusliku vaidluse üle. Vaidlustatud korraldus tugineb ebaõigelt ZMVR artikli 84 lõikele 8, sest õigussuhe Norra krediidiinstituudi, kes nimetab end sõiduki omanikuks, ja laenuvõtja vahel, kes tagas oma võla laenuga rahastatud sõidukiga ning enam tagasimakseid ei teinud, ei kuulu konventsiooni, millega rakendatakse 14. juuni 1985. aasta Schengeni lepingut, artikli 100 lõike 3 punkti a ja otsuse 2007/533/JSK reguleerimisalasse. Õigusliku raamistiku reguleerimisala on määratud nimetatud otsuse artikliga 2 ning piirdub selgelt kriminaalasjades tehtava koostööga. Käesolevalt kontrollitav küsimus selle hulka ei kuulu. Kui ei oleks täidetud sõiduauto hoiatusteate vastuvõtmise ja registreerimise tingimused, mille täitis Norra N.SIS-is, ei oleks olnud lubatav sellele järgnenud täiendavate andmete vahetamine mõlema riigi „SIRENE“-büroode kaudu või vaidlusaluse sõiduauto otsimine ja väljaandmine Norrale volitatud esindaja kaudu Bulgaarias.
- 14 See on kohtuasja keskne küsimus, mis tuleb lahendada halduskohtumenetluse raames, esitades usaldusväärsed tõendid selle kohta, et Norras toimub kriminaalmenetlus, mis puudutab vaidlusalust sõiduautot. (Hagejatele) tundmatu laenuvõtja käitumine on kvalifitseeritud „raske kelmusena“, „omastamisena“ jne, aga sellised õigussuhted (panga krediidilepingu täitmata jätmise) ei moodusta siseriikliku õiguse kohaselt süüteo koosseisu. Seda reguleeritakse tsiviilõiguslike meetoditega, täpsemalt vahetult täitemenetluses (mida toimiku materjalide kohaselt viiakse Norras läbi) ja vajadusel hagidega kaubandusõiguse või üldise tsiviilõiguse sätete alusel. Laenu tagasimaksmata jätmise ei ole karistusõiguslikult karistatav tegu siseriikliku õiguse järgi, seetõttu puudub alus kõnealuse hoiatusteate registreerimiseks N.SIS II-s.
- 15 Lisaks juhivad hagejad tähelepanu asjaolule, et neile isegi ei edastatud vaidlusalust Silistra piirkondliku politseiameti juhi korraldust otsitud asja väljaandmiseks. Kehtivat siseriiklikku õigust silmas pidades on kirjeldatud olukord põhikohtuasja menetluses ette ära otsustatud, sest politseiametkond on oma otsusega seotud ning võimalike heausksete valdajate, kelle heausksust põhikohtuasja menetluses konkreetselt kontrollitakse, õiguste kaitse jääb täiesti reguleerimata.

- 16 Lisaks on hagejad seisukohal, et politseiasutuste õigusvastase tegevuse tagajärjeks on „konfiskeerimine“. See sundkonfiskeerimine, mis ZMVR artikli 84 lõike 1 kohaselt on ainult „ajutine“, muutub kestvaks võõrandamiseks, kuna sõiduauto valdajal, kellelt sõiduauto arestiti, puuduvad õiguskaitsevahendid. Seetõttu esitasid nad detailse ja põhjendatud taotluse peatada menetlus Administrativen sad Silistras (Silistra halduskohus) ja esitada eelotsusetaotlus Euroopa Liidu Kohtule.
- 17 Kostjast politseiasutus väidab, et tegutses kooskõlas seaduse ja käesolevas kohtuvaidluses tuvastatud asjaoludega. Ta peab käesolevat Euroopa Liidu Kohtule esitatud eelotsusetaotlust ainetuks, kuna siseriiklik ja liidu õigus vastavad eelotsuseküsimusele üheselt ja nimelt nii: Alati, kui mõni asja kohta on N.SISII-s avaldatud hoiatusteade ning see asi tuvastatakse täpselt hoiatusteate alusel, tuleb see asi hoiatusteate väljastanud riigile välja anda, kui menetlustähtaegade jooksul on esitatud vastav taotlus. Ta ei selgita, millised on võimalike heausksete valdajate õigused vaidlusaluse asja suhtes.

Eelotsusetaotluse põhjenduse lühikokkuvõte

- 18 Pooltevaheline vaidlus puudutab Silistra piirkondliku politseiameti juhi korraldust ZMVR artikli 84 lõike 1 kohaselt arestitud asja väljaandmiseks ja eelkõige küsimust, kas N. SIS II-s registreeriti Norra ametiasutuste hoiatusteade, mis on hõlmatud määruse (EÜ) nr 1987/2006 artikli 1 ja otsuse 2007/533/JSK eesmärkidega.
- 19 Schengeni konventsiooni artikli 100 kohaselt sisestatakse SIS-i andmed esemete kohta, mida otsitakse arestimiseks või kriminaalmenetluses tõendite tagamiseks, st ainult eesmärgil tuvastada kahtlaste isikute kriminaalõiguslik vastutus, mitte selleks, et kiiresti lahendada eraõiguslikke vaidlusi.
- 20 Võttes arvesse vorm 38 (sõiduk) – SIRENE bürooga andmete vahetamise vorm kokkuvõttevuse tuvastamise korral asja puhul, mida otsitakse ARESTIMISEKS või kriminaalmenetluses TÕENDINA KASUTAMISEKS – eesmärki ja arvestades siseriiklikule pädevale ametiasutusele selgelt ettenähtud võimalusi otsuse 2007/533/JSK artiklis 49, mis on (osaliselt) üle võetud siseministeeriumi määruse nr 8121h-465 artikli 7 lõikega 2 liikmesriigi õigusesse, on eelotsusetaotluse esitanud kohus veendunud, et ei esine ühtegi teist õiguspärast eesmärki, mille saavutamiseks registreeritakse SIS-is hoiatusteated esemete kohta, peale kriminaaluurimise seoses Schengeni *acquis* sätete üldise eesmärgi saavutamise, mis seisneb kõikidele Euroopa kodanikele, kaasa arvatud hagejatele käesolevas kohtuvaidluses, vabaduse, turvalisuse ja Euroopa õiguse ruumis suure turvalisuse tagamine. Otsekohaldatavad peaksid (vormis selgelt nimetatud eesmärki silmas pidades) olema siin nõukogu 12. juuni 2007. aasta otsuse 2007/533/JSK, mis käsitleb teise põlvkonna Schengeni infosüsteemi loomist, toimimist ja kasutamist, artikkel 38 „Hoiatusteade sisestamise eesmärgid ja tingimused“ ja artikkel 39 „Hoiatusteatel põhineva meetme võtmine“.

- 21 Sellega seoses on eelotsusetaotluse esitanud kohus, võttes arvesse selgesõnalise nõudmise peale esitatud siseministeeriumi direktoraadi „Rahvusvaheline operatiivne koostöö“ osakonna „SIRENE“ juhi kirja, millest nähtub, et Norra ametiasutused sulgesid toimiku pärast sõiduauto tagasiviimist, seisukohal, et puuduvad loogilised ja tõsikindlad lähtepunktid selle kohta, et hoiatusteade sisestati SIS-i vastavalt määruse (EÜ) nr 1987/2006 artikli 1 ja otsuse 2007/533/JSK artiklite 1 ja 2 regulatiivsele eesmärgile.
- 22 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul ei esine sobivaid ega piisavalt usaldusväärseid tõendeid selle kohta, et Norras kriminaalmenetlus üleüldse algatati, mistõttu on hoiatusteade SIS-is väljaspool otsuse 2007/533/JSK artikli 2 kohast rakendusala. Ka ei ole tegemist SIS II loomisega silmas peetud ja määruse (EÜ) nr 1987/2006 artiklist 1 tuleneva eesmärgiga. Politsei ja kohtu vastastikuses usalduses tehtava koostöö alusidee ei ole ühildatav reguleerimata tsiviil- ja kaubandusõiguslike suhetega nagu käesoleval juhul. Reeglina kaitsevad liikmesriikide õiguskorrad tugevasti võlausaldajate õigusi, andes neile võimaluse algatada kiiresti sundtäitemenetlus. Välisriigiga seotud juhtumite jaoks on olemas rahvusvahelise õiguse detailsed regulatsioonid kohtuotsuste tunnustamiseks ja täitmiseks.
- 23 Eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab asjaolule, et tõstatatud küsimuse kohta puudub Euroopa Kohtu konkreetne praktika, kuid peab käesoleval juhul teatud piirangutega, vähemalt analoogia alusel asjakohaseks järgnevaid Euroopa Kohtu otsuseid: [12. novembri 2010. aasta] kohtuotsus C-339/10 lubatavuse kohta; 16. juuli 2015. aasta kohtuotsus C-237/15 PPU; 30. mai 2013. aasta kohtuotsus C-168/13 PPU; 26. veebruari 2013. aasta kohtuotsus C-399/11 (Stefano Melloni/Ministerio Fiscal vs. Hispaania) jt. Kuna need otsused tehti siiski eelotsuseküsimustes politseikoostöö kohta Euroopa vahistamismääruse täitmise vallas, siis ei piisa neist käesolevas kohtuvaidluses kahtlusteta otsuse tegemiseks.
- 24 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates on eelotsusetaotlus vastuvõetav, kuigi Norra Kuningriik ei ole Euroopa Liidu liikmesriik ja Bulgaaria Vabariik ei ole Schengeni konventsiooni lepingupool. Norra Kuningriik on Schengeni ala riikide nimekirjas ning Schengeni acquis' kehtib alates 23. märtsist 2003 piiranguteta Norra suhtes. See kaasati ELi lepingule ja ELi toimimise lepingule lisatud protokolliga („Schengeni protokoll“) Euroopa Liidu õiguskorda ning õigusaktid, mis sellele tuginevad või on muul viisil sellega seotud, on liikmesriikidele, kaasa arvatud Bulgaaria Vabariigile siduvad. See tuleneb selgelt komisjoni 31. augusti 2017. aasta rakendusotsuse (EL) 2017/1528, millega asendatakse rakendusotsuse 2013/115/EL (milles käsitletakse teise põlvkonna Schengeni infosüsteemi (SIS II) SIRENE käsiraamatut ja muid rakendusmeetmeid) lisa põhjendustest (Schengeni infosüsteem loodi määrusega (EÜ) nr 1987/2006 ja otsusega 2007/533/JSK („SIS-II-õigusakt“)). Nende õigusaktidega, mida kohaldatakse alates 9 aprillist 2013, muutus kehtetuks Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni IV jaotis. Schengeni õigusnormid on seetõttu integreeritud Euroopa õigussüsteemi ja mõlemad riigid, kes on seotud käesoleva kohtuasjaga – see, kes registreeris hoiatusteade SIS-is (Norra) ja see, kes selle täitis (Bulgaaria) – on üldiselt sellega

seotud, mistõttu on Euroopa Liidu Kohus kahtlemata pädev eelotsuseküsimust lahendama.

TÖÖDOKUMENT